

Σχετικά με τον πόλεμο και την «υπεράσπιση της πατρίδας»

Β. Ι. Λένιν

Σχετικά με τον πόλεμο και την «υπεράσπιση της πατρίδας»

Οι σοσιαλιστές της 2ης Διεθνούς στις αρχές του 20ου αιώνα είχαν κατανοήσει ότι η κλιμακούμενη αύξηση των στρατιωτικών εξοπλισμών των ισχυρών ευρωπαϊκών κρατών και ο συνεχώς εντεινόμενος ανταγωνισμός τους για τον έλεγχο των αποικιακών εδαφών αλλά και για την κυριαρχία τους στην ευρωπαϊκή ήπειρο, θα είχαν ως συνέπεια μια πολεμική σύγκρουση, οι διαστάσεις της οποίας θα ήταν πρωτοφανείς. Αρκετά χρόνια πριν ξεσπάσει τελικά ο Μεγάλος Πόλεμος, η πλειοψηφία των σοσιαλιστών είχε υποστηρίξει ότι η εργατική τάξη θα έπρεπε να είναι προετοιμασμένη να συγκρουστεί με τις πολεμικές επιδιώξεις των αστικών τάξεων.

Στο Διεθνές Σοσιαλιστικό Συνέδριο της Στουτγάρδης (VII Συνέδριο της II Διεθνούς, 18-24 Αυγούστου 1907) ο Λένιν και η Λούξεμπουργκ προετοίμασαν και κατάφεραν να ψηφιστεί μια απόφαση, σύμφωνα με την οποία, εάν η εργατική τάξη δεν μπορέσει να εμποδίσει το ξέσπασμα του πολέμου, θα έπρεπε να εκμεταλλευτεί την οικονομική και πολιτική κρίση που θα δημιουργήσει ο πόλεμος για να ανατρέψουν την αστική τάξη.

Το Συνέδριο της Βασιλείας (Έκτακτο Διεθνές Σοσιαλιστικό Συνέδριο, 24, 25 Νοεμβρίου 1912) καλούσε την εργατική τάξη να αντιτάξει απέναντι στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο τη διεθνή αλληλεγγύη του προλεταριάτου και επαναλάμβανε, ότι η εργατική τάξη θα έπρεπε να εκμεταλλευτεί τις συνθήκες που θα δημιουργούσε ένας πόλεμος και να τον μετατρέψει σε επανάσταση.

Όμως παρ' όλ' αυτά, όταν ξέσπασε ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος,

μόνο μια πολύ μικρή μειοψηφία της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας τάχθηκε με αποφασιστικότητα κατά του πολέμου. Αντίθετα, η συντριπτική πλειοψηφία -κυρίως τα μεγάλα κόμματα της Γερμανίας και της Γαλλίας- υιοθέτησαν από την πρώτη στιγμή μια καθαρή θέση υπέρ της δικιάς τους χώρας, «υπέρ της υπεράσπισης της πατρίδας τους» και των πολεμικών επιδιώξεων των αστικών τους τάξεων.

Μια μικρή μειοψηφία κομμάτων και ομάδων της 2ης Διεθνούς καταδίκασε αυτή τη στάση της πλειοψηφίας ως προδοσία του σοσιαλισμού και των συμφερόντων της εργατικής τάξης («σοσιαλσοβινισμός» ή «σοσιαλπατριωτισμός») και προσπάθησε να διαμορφώσει μια επαναστατική εναλλακτική στρατηγική μετά τη χρεοκοπία της 2ης Διεθνούς. Μεταξύ των επαναστατών/τριών μαρξιστών/τριών που συμμετείχαν στη διαμόρφωση αυτής της στρατηγικής, ο Λένιν ήταν αυτός που τοποθετήθηκε πάνω στο ζήτημα του πολέμου με τον πιο ριζοσπαστικό τρόπο: η εργατικές τάξεις όλων των εμπόλεμων χωρών δεν έχουν κανένα συμφέρον από αυτόν τον πόλεμο, δεν πρέπει να πέσουν στην παγίδα της «υπεράσπισης της πατρίδας τους», πρέπει να συνεχίσουν να αγωνίζονται για τα δικά τους συμφέροντα ενάντια στη δικιά «τους» αστική τάξη, ακόμα κι αν αυτό υπονομεύει την πολεμική της ικανότητα, καθώς «η ήττα της δικιάς μας κυβέρνησης είναι το μικρότερο κακό» (όπως πολλές φορές το διατύπωσε ο Λένιν, χωρίς να αποφεύγει όμως και πιο επιθετικές διατυπώσεις: «σ' έναν αντιδραστικό πόλεμο μια επαναστατική τάξη δεν μπορεί παρά να εύχεται την ήττα της κυβέρνησης της») και, επίσης, η εργατική τάξη θα πρέπει να μετατρέψει τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο σε εμφύλιο πόλεμο, εναντίον της αστικής της τάξης.

Στα κείμενα που ακολουθούν (γραμμένα μεταξύ 1914 και 1916) μπορούμε να δούμε πώς διαμορφώθηκε η σκέψη του Λένιν σχετικά με το ζήτημα του πολέμου: το πρώτο κείμενο είναι οι θέσεις που υιοθετήθηκαν από το ρωσικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα (μπολσεβίκοι) τον Νοέμβριο του 1914. Τα άλλα δύο κείμενα γράφτηκαν το 1916 και απευθύνονται στην αριστερά του ελβετικού σοσιαλδημοκρατικού κόμματος (ο Λένιν είχε βρει εκείνη την

εποχή καταφύγιο στην Ελβετία). Τα δύο αυτά κείμενα έχουν μια ιδιαίτερη σημασία. Η Ελβετία ήταν μια μικρή χώρα χωρίς αποικίες, αλλά επίσης μια χώρα στην οποία η αστική δημοκρατία βρισκόταν σε αρκετά ανεπτυγμένα επίπεδα. Αλλά και σε αυτή την περίπτωση, η θέση του Λένιν παραμένει η ίδια: ενάντια στην «υπεράσπιση της πατρίδας», μετατροπή του πολέμου σε επανάσταση.

e la libertà

Ο πόλεμος και η Σοσιαλδημοκρατία της Ρωσίας

Ο ευρωπαϊκός πόλεμος, που προετοίμαζαν επί δεκαετίες οι κυβερνήσεις και τα αστικά κόμματα όλων των χωρών, ξέσπασε. Η αύξηση των εξοπλισμών, η όξυνση στο έπακρο της πάλης για αγορές στην εποχή του νεότατου, του ιμπεριαλιστικού σταδίου ανάπτυξης του καπιταλισμού των προηγμένων χωρών, τα δυναστικά συμφέροντα των πιο καθυστερημένων μοναρχιών της Ανατολικής Ευρώπης έπρεπε αναπόφευκτα να οδηγήσουν και οδήγησαν σ' αυτόν τον πόλεμο. Η αρπαγή εδαφών και η υποδούλωση ξένων εθνών, η καταστροφή του ανταγωνιζόμενου έθνους, η καταλήστευση του πλούτου του, η απόσπαση της προσοχής των εργαζομένων μαζών από τις εσωτερικές πολιτικές κρίσεις της Ρωσίας, της Γερμανίας, της Αγγλίας και των άλλων χωρών, η διαίρεση και η εθνικιστική εξαπάτηση των εργατών και η εξόντωση της πρωτοπορίας τους με σκοπό την εξασθένιση του επαναστατικού κινήματος του προλεταριάτου -αυτό είναι το μοναδικό πραγματικό περιεχόμενο, το νόημα και η σημασία του σημερινού πολέμου.

Στη σοσιαλδημοκρατία πέφτει πρώτ' απ' όλα το καθήκον να αποκαλύψει αυτήν την αληθινή σημασία του πολέμου και να ξεσκεπάσει αμείλικτα την ψευτιά, τα σοφίσματα και τις «πατριωτικές» φράσεις που διαδίδουν οι κυρίαρχες τάξεις, οι τσιφλικάδες και η αστική τάξη, για να υπερασπίσουν τον πόλεμο.

Επικεφαλής τής μιας ομάδας των εμπόλεμων εθνών βρίσκεται η γερμανική αστική τάξη, που εξαπατά την εργατική τάξη και τις

εργαζόμενες μάζες διαβεβαιώνοντας τες ότι διεξάγει τον πόλεμο για την υπεράσπιση της πατρίδας, της ελευθερίας και του πολιτισμού, για την απελευθέρωση των λαών που καταπιέζει ο τσαρισμός, για την καταστροφή του αντιδραστικού τσαρισμού. Στην πραγματικότητα, όμως, η ίδια ακριβώς αστική τάξη, κολακεύοντας δουλικά τους Πρώσους γιούνκερ που έχουν επικεφαλής τον Γουλιέλμο Β΄, ήταν πάντα ο πιο πιστός σύμμαχος του τσαρισμού και εχθρός του επαναστατικού κινήματος των εργατών και των αγροτών της Ρωσίας. Στην πραγματικότητα η ίδια αστική τάξη, μαζί με τους γιούνκερ, θα καταβάλλει κάθε προσπάθεια, όποια κι αν είναι η έκβαση του πολέμου, για να υποστηρίξει την τσαρική μοναρχία ενάντια στην επανάσταση της Ρωσίας.

Στην πραγματικότητα η γερμανική αστική τάξη επιχείρησε ληστρική εκστρατεία ενάντια στη Σερβία, θέλοντας να την υποτάξει και να καταπνίξει την εθνική επανάσταση του νοτιοσλαβισμού, κατευθύνοντας ταυτόχρονα τον κύριο όγκο των στρατιωτικών της δυνάμεων ενάντια σε πιο ελεύθερες χώρες, ενάντια στο Βέλγιο και στη Γαλλία, για να ληστέψει έναν πλουσιότερο συναγωνιστή. Η γερμανική αστική τάξη διαδίδοντας το παραμύθι ότι από δική της πλευρά διεξάγει αμυντικό πόλεμο στην πραγματικότητα διάλεξε την πιο κατάλληλη, από την άποψη της, στιγμή για πόλεμο, χρησιμοποιώντας τις τελευταίες της τελειοποιήσεις στον τομέα της πολεμικής τεχνικής και προσπαθώντας να προλάβει τους προσχεδιασμένους και προαποφασισμένους από τη Ρωσία και τη Γαλλία νέους εξοπλισμούς.

Επικεφαλής της άλλης ομάδας των εμπόλεμων εθνών βρίσκεται η αγγλική και η γαλλική αστική τάξη, που εξαπατά την εργατική τάξη και τις εργαζόμενες μάζες διαβεβαιώνοντάς τες ότι διεξάγει πόλεμο για την πατρίδα, την ελευθερία και τον πολιτισμό, ενάντια στο μιλιταρισμό και το δεσποτισμό της Γερμανίας. Στην πραγματικότητα, όμως, αυτή η αστική τάξη από καιρό ήδη έχει μισθώσει με τα δισεκατομμύρια της και προετοιμάσει, για επίθεση ενάντια στη Γερμανία, τα στρατεύματα

του ρωσικού τσαρισμού, της πιο αντιδραστικής και της πιο βάρβαρης μοναρχίας της Ευρώπης.

Στην πραγματικότητα σκοπός της πάλης της αγγλικής και της γαλλικής αστικής τάξης είναι η αρπαγή των γερμανικών αποικιών και η καταστροφή του συναγωνιζόμενου έθνους που το διακρίνει πιο γοργή οικονομική ανάπτυξη. Και για τον ευγενικό αυτό σκοπό τα «προηγμένα», τα «δημοκρατικά» έθνη βοηθούν το βάρβαρο τσαρισμό να καταπιέζει ακόμη περισσότερο την Πολωνία, την Ουκρανία κτλ., να πνίγει ακόμη πιο πολύ την επανάσταση στη Ρωσία.

Και οι δυο ομάδες των εμπόλεμων χωρών δε μένουν καθόλου πίσω η μια από την άλλη στις ληστείες, στις θηριωδίες και στις ατέλειωτες βαρβαρότητες του πολέμου, για να εξαπατήσουν, όμως, το προλεταριάτο και να αποσπάσουν την προσοχή του από τον μοναδικό πραγματικά απελευθερωτικό πόλεμο -δηλαδή τον εμφύλιο πόλεμο ενάντια στην αστική τάξη τόσο της χώρας «του», όσο και των «ξένων» χωρών- γι' αυτόν τον υψηλό σκοπό η αστική τάξη της κάθε χώρας εξυμνεί με υποκριτικές πατριωτικές φράσεις τη σημασία του εθνικού «της» πολέμου και προσπαθεί να κάνει πιστευτό ότι επιδιώκει να νικήσει τον αντίπαλο όχι για λόγους ληστείας και αρπαγής των εδαφών του μα για την «απελευθέρωση» όλων των άλλων λαών, εκτός του δικού της.

Όμως με όσο μεγαλύτερο ζήλο προσπαθούν οι κυβερνήσεις και η αστική τάξη όλων των χωρών να διαιρέσουν τους εργάτες και να τους στρέψουν τον έναν ενάντια στον άλλο, όσο πιο θηριωδώς χρησιμοποιείται γι' αυτόν τον υψηλό σκοπό το σύστημα του στρατιωτικού νόμου και της στρατιωτικής λογοκρισίας (που καταδιώκει ακόμη και τώρα, τον καιρό του πολέμου, πολύ περισσότερο τον «εσωτερικό» παρά τον εξωτερικό εχθρό) τόσο πιο επιτακτικό είναι το χρέος του συνειδητού προλεταριάτου να υπερασπίσει την ταξική ενότητα του, το διεθνισμό του, τις σοσιαλιστικές του πεποιθήσεις ενάντια στην αποχαλίνωση του σοβινισμού της «πατριωτικής» καπιταλιστικής κλίκας όλων των χωρών. Η άρνηση αυτού του καθήκοντος από μέρους των συνειδητών εργατών θα σήμαινε άρνηση όλων των απελευθερωτικών και

δημοκρατικών τους επιδιώξεων, χωρίς να μιλάμε για τις σοσιαλιστικές τους επιδιώξεις.

Με αίσθημα βαθύτατης θλίψης είμαστε υποχρεωμένοι να διαπιστώσουμε ότι τα σοσιαλιστικά κόμματα των κυριότερων ευρωπαϊκών χωρών δεν εκπλήρωσαν αυτό το καθήκον τους και η στάση των αρχηγών αυτών των κομμάτων -ιδιαίτερα του γερμανικού- αγγίζει τα όρια της ανοιχτής προδοσίας της υπόθεσης του σοσιαλισμού. Σε στιγμές της πιο μεγάλης κοσμοϊστορικής σημασίας οι περισσότεροι αρχηγοί της σημερινής, της II Σοσιαλιστικής Διεθνούς (1889-1914), προσπαθούν να υποκαταστήσουν το σοσιαλισμό με τον εθνικισμό. Λόγω της στάσης τους αυτής τα εργατικά κόμματα αυτών των χωρών δεν αντιτάχθηκαν στην εγκληματική στάση των κυβερνήσεων τους, μα κάλεσαν την εργατική τάξη να ταυτίσει τη θέση της με τη θέση των ιμπεριαλιστικών κυβερνήσεων. Οι αρχηγοί της Διεθνούς ψηφίζοντας τις πολεμικές πιστώσεις, επαναλαμβάνοντας τα σοβινιστικά («πατριωτικά») συνθήματα της αστικής τάξης των χωρών «τους», δικαιολογώντας και υπερασπίζοντας τον πόλεμο, μπαίνουν στις αστικές κυβερνήσεις των εμπόλεμων χωρών κτλ. κτλ. διέπραξαν προδοσία απέναντι στο σοσιαλισμό. Οι πιο επιφανείς σοσιαλιστές αρχηγοί και τα πιο έγκυρα όργανα του σοσιαλιστικού Τύπου της σημερινής Ευρώπης συμμερίζονται μια σοβινιστική-αστική και φιλελεύθερη άποψη και καθόλου μια σοσιαλιστική. Η ευθύνη γι' αυτόν τον εξευτελισμό του σοσιαλισμού πέφτει, πρώτ' απ' όλα, στους Γερμανούς σοσιαλδημοκράτες, που αποτελούσαν το πιο ισχυρό κόμμα της II Διεθνούς, το κόμμα με τη μεγαλύτερη επιρροή. Δεν μπορούμε, όμως, να δικαιολογήσουμε και τους Γάλλους σοσιαλιστές που αναλαμβάνουν υπουργικές θέσεις στην κυβέρνηση της ίδιας αστικής τάξης που πρόδωσε την πατρίδα της και ενώθηκε με τον Βίσμαρκ για να καταπνίξει την Κομμούνα.

Οι Γερμανοί και οι Αυστριακοί σοσιαλδημοκράτες προσπαθούν να δικαιολογήσουν την υποστήριξη του πολέμου από μέρους τους με τον ισχυρισμό ότι έτσι πολεμούν τάχα το ρωσικό τσαρισμό. Εμείς, οι Ρώσοι σοσιαλδημοκράτες, δηλώνουμε ότι αυτή τη

δικαιολόγηση της θέσης τους τη θεωρούμε καθαρή σοφιστεία. Το επαναστατικό κίνημα ενάντια στον τσαρισμό ξαναπήρε τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας τεράστιες διαστάσεις. Επικεφαλής αυτού του κινήματος βρισκόταν πάντα η εργατική τάξη της Ρωσίας. Οι πολιτικές απεργίες, που αγκάλιασαν τα τελευταία χρόνια εκατομμύρια ανθρώπους, έγιναν με το σύνθημα της ανατροπής του τσαρισμού και με το αίτημα της λαοκρατικής δημοκρατίας. Τις παραμονές ακόμη του πολέμου ο Πρόεδρος της Γαλλικής Δημοκρατίας, Πουανκαρέ, τον καιρό της επίσκεψης του στον Νικόλαο Β΄ μπόρεσε να δει με τα μάτια του στους δρόμους της Πετρούπολης τα οδοφράγματα που είχαν στήσει με τα χέρια τους οι Ρώσοι εργάτες. Το προλεταριάτο της Ρωσίας δε σταμάτησε μπροστά σε καμιά θυσία για να απελευθερώσει όλη την ανθρωπότητα από το αίσχος της τσαρικής μοναρχίας. Πρέπει, όμως, να πούμε ότι αν υπάρχει κάτι που μπορεί μέσα σε ορισμένες συνθήκες ν' αναβάλλει τη συντριβή του τσαρισμού, αν υπάρχει κάτι που μπορεί να βοηθήσει τον τσαρισμό στην πάλη του ενάντια σ' ολόκληρη τη δημοκρατία της Ρωσίας είναι ακριβώς ο σημερινός πόλεμος, που έβαλε στην υπηρεσία των αντιδραστικών σκοπών του τσαρισμού το πουγκί της αγγλικής, της γαλλικής και της ρωσικής αστικής τάξης. Και αν υπάρχει κάτι που μπορεί να δυσκολέψει τον επαναστατικό αγώνα της εργατικής τάξης της Ρωσίας ενάντια στον τσαρισμό είναι ακριβώς η στάση των αρχηγών της γερμανικής και αυστριακής σοσιαλδημοκρατίας, που ο σοβινιστικός Τύπος της Ρωσίας δεν παύει να μας την παρουσιάζει ως παράδειγμα.

Κι αν ακόμη δεχτούμε ότι η ανεπάρκεια δυνάμεων της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας ήταν τόσο μεγάλη ώστε να αναγκαστεί να παραιτηθεί από οποιαδήποτε επαναστατική δράση και σ' αυτήν ακόμη την περίπτωση δεν της επιτρεπόταν να συνταχτεί με το σοβινιστικό στρατόπεδο, δεν της επιτρεπόταν να κάνει ενέργειες για τις οποίες οι Ιταλοί σοσιαλιστές δήλωσαν, με το δίκιο τους, ότι οι αρχηγοί των Γερμανών σοσιαλδημοκρατών ατιμάζουν τη σημαία της προλεταριακής Διεθνούς.

Το Κόμμα μας, το Σοσιαλδημοκρατικό Εργατικό Κόμμα της Ρωσίας,

πρόσφερε και θα προσφέρει ακόμη τεράστιες θυσίες εξαιτίας του πολέμου. Όλος ο νόμιμος εργατικός Τύπος μας αφανίστηκε. Τα περισσότερα συνδικάτα κλείστηκαν, πλήθος σύντροφοί μας έχουν πιαστεί και εκτοπιστεί. Μα η κοινοβουλευτική μας αντιπροσωπία -η Ρωσική Σοσιαλδημοκρατική Εργατική ομάδα- θεώρησε επιτακτικό σοσιαλιστικό της χρέος να μην ψηφίσει τις πολεμικές πιστώσεις και, μάλιστα, να αποχωρήσει από την αίθουσα των συνεδριάσεων της Δούμας για να εκφράσει έτσι ακόμη πιο έντονα τη διαμαρτυρία της, θεώρησε χρέος της να στιγματίσει την πολιτική των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων ως ιμπεριαλιστική. Και, παρά τη δεκαπλασιασμένη καταπίεση που ασκεί η τσαρική κυβέρνηση, οι σοσιαλδημοκράτες εργάτες της Ρωσίας εκδίδουν κιόλας τις πρώτες παράνομες προκηρύξεις ενάντια στον πόλεμο, εκπληρώνοντας το χρέος τους απέναντι στη δημοκρατία και τη Διεθνή.

Αν οι εκπρόσωποι της επαναστατικής σοσιαλδημοκρατίας, και συγκεκριμένα η μειοψηφία των Γερμανών σοσιαλδημοκρατών και των καλύτερων σοσιαλδημοκρατών στις ουδέτερες χώρες, δοκιμάζουν ένα οδυνηρό αίσθημα ντροπής για τη χρεοκοπία αυτή της II Διεθνούς, αν και στην Αγγλία και στη Γαλλία ακούγονται φωνές των σοσιαλιστών ενάντια στο σοβινισμό της πλειονότητας των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων, αν οι ομορτιστές που εκπροσωπούνται, λόγου χάρη, από τη γερμανική *Μηνιαία Σοσιαλιστική Επιθεώρηση (Sozialistische Monatshefte)* και που παίρνουν από καιρό εθνικοφιλελεύθερες θέσεις πανηγυρίζουν με το δίκιο τους τη νίκη τους ενάντια στον ευρωπαϊκό σοσιαλισμό – τότε τη χειρότερη υπηρεσία στο προλεταριάτο την προσφέρουν οι άνθρωποι εκείνοι που ταλαντεύονται ανάμεσα στον ομορτισισμό και την επαναστατική σοσιαλδημοκρατία (όπως, λ.χ., το «κέντρο» του Γερμανικού Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος), που προσπαθούν ν' αποσιωπήσουν ή να συγκαλύψουν με διπλωματικές φράσεις τη χρεοκοπία της II Διεθνούς.

Αντίθετα, πρέπει ν' αναγνωρίσουμε ανοιχτά αυτήν τη χρεοκοπία και να καταλάβουμε τις αιτίες της για να μπορέσουμε να πετύχουμε μια καινούργια, πιο στερεή, σοσιαλιστική ένωση των εργατών όλων των χωρών.

Οι οπορτουνιστές τορπίλισαν τις αποφάσεις των Συνεδρίων της Στουτγάρδης, της Κοπεγχάγης και της Βασιλείας που υποχρεώνουν τους σοσιαλιστές όλων των χωρών να αγωνίζονται ενάντια στο σοβινισμό κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες, που υποχρεώνουν τους σοσιαλιστές ν' απαντούν σε κάθε πόλεμο που θα άρχιζαν η αστική τάξη και οι κυβερνήσεις με το εντατικό κήρυγμα του εμφύλιου πολέμου και της κοινωνικής επανάστασης. Η χρεοκοπία της ΙΙ Διεθνούς είναι χρεοκοπία του οπορτουνισμού που καλλιεργήθηκε πάνω στο έδαφος των ιδιομορφιών μιας περασμένης ιστορικής εποχής (της λεγόμενης «ειρηνικής» εποχής) και που τα τελευταία χρόνια κυριάρχησε μέσα στη Διεθνή. Οι οπορτουνιστές από καιρό προετοίμαζαν αυτήν τη χρεοκοπία με το να αρνούνται τη σοσιαλιστική επανάσταση και να την υποκαθιστούν με τον αστικό ρεφορμισμό· με το να αρνούνται την ταξική πάλη και την αναγκαία μετατροπή της, σε ορισμένες στιγμές, σε εμφύλιο πόλεμο και διακηρύσσοντας τη συνεργασία των τάξεων· με το να κηρύσσουν τον αστικό σοβινισμό, που τον ονομάζουν πατριωτισμό και υπεράσπιση της πατρίδας, και αγνοώντας, ή αρνούμενοι, τη βασική αλήθεια του σοσιαλισμού, που έχει ήδη διατυπωθεί στο *Κομμουνιστικό Μανιφέστο*, ότι οι εργάτες δεν έχουν πατρίδα· με το να περιορίζουν τον αγώνα ενάντια στο μιλιταρισμό σε μια συναισθηματική-μικροαστική άποψη, αντί να αναγνωρίσουν την αναγκαιότητα του επαναστατικού πολέμου των προλετάρων όλων των χωρών ενάντια στην αστική τάξη όλων των χωρών· με το να μετατρέπουν την απαραίτητη χρησιμοποίηση του αστικού κοινοβουλευτισμού και της αστικής νομιμότητας σε φετίχ αυτής της νομιμότητας και ξεχνώντας ότι σε εποχή κρίσεων είναι υποχρεωτικές οι παράνομες μορφές οργάνωσης και ζύμωσης. Το αναρχοσυνδικαλιστικό ρεύμα, φυσικό «συμπλήρωμα» του οπορτουνισμού -εξίσου αστικό και εχθρικό από προλεταριακή, δηλαδή από μαρξιστική άποψη-, εκδηλώθηκε κι αυτό με τον ίδιο επαίσχυντο τρόπο, με τη γεμάτη αυτοικανοποίηση επανάληψη των συνθημάτων του σοβινισμού στο διάστημα της σημερινής κρίσης.

Δεν μπορούν να εκπληρωθούν σήμερα τα καθήκοντα του σοσιαλισμού, δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί μια αληθινά διεθνής ένωση των εργατών χωρίς αποφασιστική ρήξη με τον οπορτουνισμό

και χωρίς να εξηγηθεί στις μάζες ότι η χρεοκοπία του είναι αναπόφευκτη.

Καθήκον της σοσιαλδημοκρατίας κάθε χώρας πρέπει να είναι, πρώτ' απ' όλα, η πάλη ενάντια στο σοβινισμό της δοσμένης χώρας. Στη Ρωσία ο σοβινισμός αυτός αγκάλιασε πέρα για πέρα τον αστικό φιλελευθερισμό («καντέτοι») και εν μέρει τους ναρόντνικους μέχρι τους σοσιαλεπαναστάτες και τους «δεξιούς» σοσιαλδημοκράτες. (Πρέπει να στιγματιστούν ιδιαίτερα οι σοβινιστικές εκδηλώσεις, λόγου χάρη, του Ε. Σμιρνόφ, του Π. Μάσλοφ και του Γκ. Πλεχάνοφ που τις άρπαξε και τις χρησιμοποίησε πλατιά ο αστικός-«πατριωτικός» Τύπος.)

Στη δοσμένη κατάσταση δεν μπορεί να καθοριστεί από την άποψη του διεθνούς προλεταριάτου η ήττα ποιας από τις δυο ομάδες των εμπόλεμων εθνών θα ήταν το μικρότερο κακό για το σοσιαλισμό. Για μας, όμως, τους Ρώσους σοσιαλδημοκράτες, δε χωράει αμφιβολία ότι από την άποψη της εργατικής τάξης και των εργαζόμενων μαζών όλων των λαών της Ρωσίας το μικρότερο κακό θα ήταν η ήττα της τσαρικής μοναρχίας, της πιο αντιδραστικής και της πιο βάρβαρης κυβέρνησης, που καταπιέζει το μεγαλύτερο αριθμό εθνών και τη μεγαλύτερη μάζα πληθυσμού της Ευρώπης και της Ασίας.

Το άμεσο πολιτικό σύνθημα της σοσιαλδημοκρατίας της Ευρώπης πρέπει να είναι η δημιουργία των δημοκρατικών Ενωμένων Πολιτειών της Ευρώπης· σε αντιδιαστολή από την αστική τάξη, που είναι έτοιμη «να υποσχεθεί» ό,τι θέλετε αρκεί να μπορέσει να παρασύρει το προλεταριάτο στο γενικό ρεύμα του σοβινισμού, οι σοσιαλδημοκράτες θα εξηγούν πως το σύνθημα αυτό είναι ψεύτικο και δεν έχει κανένα νόημα χωρίς την επαναστατική ανατροπή της γερμανικής, της αυστριακής και της ρωσικής μοναρχίας.

Στη Ρωσία, εξαιτίας της πολύ μεγάλης καθυστέρησης αυτής της χώρας που δεν έχει ολοκληρώσει ακόμη την αστική της επανάσταση, τα καθήκοντα της σοσιαλδημοκρατίας πρέπει να είναι όπως και πρώτα οι τρεις βασικοί όροι για ένα συνεπές

δημοκρατικό μετασχηματισμό: Λαοκρατική δημοκρατία (με πλήρη ισοτιμία και αυτοδιάθεση όλων των εθνών), δήμευση της γης των τσιφλικάδων και 8ωρη εργάσιμη μέρα. Σε όλες όμως τις προηγμένες χώρες ο πόλεμος βάζει στην ημερήσια διάταξη το σύνθημα της σοσιαλιστικής επανάστασης, που γίνεται τόσο πιο επίκαιρο όσο περισσότερα είναι τα βάρη του πολέμου που πέφτουν στις πλάτες του προλεταριάτου, όσο πιο δραστήριος θα γίνει ο ρόλος του στην αναδημιουργία της Ευρώπης ύστερα από τις φρικαλεότητες της σημερινής «πατριωτικής» βαρβαρότητας, φρικαλεότητες που γίνονται μέσα σε συνθήκες γιγάντιων τεχνικών πραγματοποιήσεων του μεγάλου καπιταλισμού. Το γεγονός ότι η αστική τάξη χρησιμοποιεί τους νόμους της πολεμικής περιόδου για να κλείσει ολότελα το στόμα του προλεταριάτου βάζει στο προλεταριάτο το επιτακτικό καθήκον να δημιουργήσει παράνομες μορφές ζύμωσης και οργάνωσης. Ας «περιφρουρούν» οι οπορτουνιστές τις νόμιμες οργανώσεις με αντάλλαγμα την προδοσία των πεποιθήσεων τους -οι επαναστάτες σοσιαλδημοκράτες θα χρησιμοποιήσουν την οργανωτική πείρα και τους δεσμούς της εργατικής τάξης για να δημιουργήσουν τις παράνομες μορφές πάλης για το σοσιαλισμό που ανταποκρίνονται σε εποχή κρίσης και να ενώσουν τους εργάτες όχι με τη σοβινιστική αστική τάξη της χώρας τους μα με τους εργάτες όλων των χωρών. Η προλεταριακή Διεθνής δε χάθηκε και δε θα χαθεί. Οι εργατικές μάζες, ξεπερνώντας όλα τα εμπόδια, θα δημιουργήσουν τη νέα Διεθνή. Ο σημερινός θρίαμβος του οπορτουνισμού δε θα είναι μακρόχρονος.

Όσο περισσότερα θα είναι τα θύματα του πολέμου τόσο πιο ξεκάθαρη θα γίνεται για τις εργατικές μάζες η προδοσία της εργατικής υπόθεσης από τους οπορτουνιστές και η ανάγκη να στρέψουν τα όπλα ενάντια στις κυβερνήσεις και την αστική τάξη κάθε χώρας.

Η μετατροπή του σημερινού ιμπεριαλιστικού πολέμου σε εμφύλιο πόλεμο είναι το μοναδικά σωστό προλεταριακό σύνθημα. Το δείχνει η πείρα της Κομμούνας, το καθόρισε η απόφαση της Βασιλείας (1912) και απορρέει από όλες τις συνθήκες του

ιμπεριαλιστικού πολέμου ανάμεσα στις αστικές χώρες με υψηλό επίπεδο ανάπτυξης. Όσο μεγαλύτερες κι αν φαίνονται οι δυσκολίες αυτής της μετατροπής, τούτη ή εκείνη τη στιγμή οι σοσιαλιστές δε θα εγκαταλείψουν ποτέ τη συστηματική, επίμονη, σταθερή, προπαρασκευαστική δουλειά προς αυτήν την κατεύθυνση, μια και ο πόλεμος έγινε πια γεγονός.

Μονάχα ακολουθώντας αυτόν το δρόμο θα μπορέσει το προλεταριάτο να απαλλαγεί από την εξάρτηση του από τη σοβινιστική αστική τάξη και να κάνει, με τη μια ή την άλλη μορφή, λίγο πολύ γρήγορα, αποφασιστικά βήματα στο δρόμο προς την πραγματική ελευθερία των λαών και στο δρόμο προς το σοσιαλισμό.

Ζήτω η διεθνής αδελφότητα των εργατών ενάντια στο σοβινισμό και στον πατριωτισμό της αστικής τάξης των χωρών!

Ζήτω η προλεταριακή Διεθνής απαλλαγμένη από τον οπορτουνισμό!

Η Κεντρική Επιτροπή του Σοσιαλδημοκρατικού Εργατικού Κόμματος της Ρωσίας

Γράφτηκε πριν τις 28 Σεπτέμβρη (11 Οκτώβρη) 1914.

Δημοσιεύτηκε την 1η Νοέμβρη 1914 στην εφημερίδα *Σοτσιαλ-Ντεμοκράτ*, αρ. φίλ. 33.

Δημοσιεύεται σύμφωνα με το κείμενο της εφημερίδας,

που παραβλήθηκε με το ιδιόχειρο αντίγραφο της Ν. Κ. Κρούπσκαγια,

που κοιτάχτηκε και διορθώθηκε από τον Β. Ι. Λένιν.

[Άπαντα, τόμ. 26, σελ. 13-23]

Θεμελιακές θέσεις σχετικά με το ζήτημα του πολέμου

Ανάμεσα στους αριστερούς σοσιαλδημοκράτες της Ελβετίας υπάρχει, σε σύνδεση ακριβώς με το τωρινό πόλεμο, πλήρης

ομοθυμία στο ζήτημα της ανάγκης να αποκρουστεί η αρχή της υπεράσπισης της πατρίδας. Το προλεταριάτο, ή τουλάχιστον τα καλύτερα στοιχεία του, είναι επίσης διατεθειμένο ενάντια στην υπεράσπιση της πατρίδας.

Έτσι, σχετικά με το πιο φλέγον ζήτημα του σημερινού σοσιαλισμού γενικά και του Ελβετικού Σοσιαλιστικού Κόμματος ιδιαίτερα, υπάρχει, κατά τα φαινόμενα, η αναγκαία ενότητα. Αν όμως εξετάσουμε το πράγμα από πιο κοντά, θα καταλήξουμε αναπόφευκτα στο συμπέρασμα ότι η ενότητα αυτή είναι μόνο φαινομενική.

Στην πραγματικότητα δεν υπάρχει καμιά απολύτως σαφήνεια -χωρίς να μιλάμε πια για ενότητα γνώμών- σχετικά με το γεγονός ότι η διακήρυξη αρνητικής στάσης απέναντι στην υπεράσπιση της πατρίδας είναι ήδη αυτή καθαυτή ένα πράγμα που προβάλλει ασυνήθιστα μεγάλες απαιτήσεις στην επαναστατική συνείδηση, καθώς επίσης και στην ικανότητα για επαναστατική δράση του κόμματος που το διακηρύσσει αυτό με τον όρο, βέβαια, ότι η διακήρυξη αυτή δεν καταλήγει σε μια κούφια φράση. Αν όμως διακηρύσσουμε απλώς την άρνηση της άμυνας της χώρας χωρίς να έχουμε ξεκάθαρη αντίληψη, δηλαδή χωρίς να κατανοούμε ποιες απαιτήσεις συνεπάγεται αυτό το πράγμα, χωρίς να ξεκαθαρίσουμε στο μυαλό μας ότι *όλη η προπαγάνδα, ζύμωση, οργάνωση, κοντολογής, όλη η δράση του κόμματος πρέπει ν' αλλάξει ριζικά, «να ανανεωθεί»* (για να χρησιμοποιήσουμε την έκφραση του Καρλ Λίμπκνεχτ) και να προσαρμοστεί στα ανώτερα επαναστατικά καθήκοντα -τότε η δήλωση αυτή μετατρέπεται σε κούφια φράση.

Ας σκεφθούμε λοιπόν όπως πρέπει τι σημαίνει στην ουσία άρνηση της υπεράσπισης της πατρίδας, αν τη δούμε ως ένα πολιτικό σύνθημα που *παίρνεται στα σοβαρά* και που πρέπει να *πραγματοποιηθεί αληθινά*.

Πρώτο. Προτείνουμε στους προλετάριους και στους εκμεταλλευόμενους όλων των εμπόλεμων χωρών και όλων των χωρών που βρίσκονται κάτω από την απειλή του πολέμου να απορρίψουν την υπεράσπιση της πατρίδας. Τώρα πια ξέρουμε εντελώς

συγκεκριμένα, από την πείρα μερικών εμπόλεμων χωρών, τι σημαίνει στην πραγματικότητα να απορρίψεις την υπεράσπιση της πατρίδας στον τωρινό πόλεμο. Αυτό σημαίνει να αρνείσαι όλες τις βάσεις της σύγχρονης αστικής κοινωνίας και να κόβεις τις ρίζες του σύγχρονου κοινωνικού καθεστώτος, όχι μόνο στη θεωρία, όχι μόνο «γενικά» αλλά στην πράξη, άμεσα, τώρα κιόλας. Δεν είναι μήπως φανερό πως αυτό μπορεί να γίνει μόνο με τον όρο όχι απλώς να έχουμε καταλήξει στην πιο σταθερή θεωρητική πεποίθηση ότι ο καπιταλισμός έχει πια ολότελα ωριμάσει για τη μετατροπή του σε σοσιαλισμό μα να παραδεχόμαστε ότι η σοσιαλιστική αυτή ανατροπή, δηλαδή η σοσιαλιστική επανάσταση, είναι πραγματοποιήσιμη στην πράξη, άμεσα, τώρα:

Αυτό όμως παραβλέπεται σχεδόν πάντα όταν γίνεται λόγος για άρνηση της υπεράσπισης της πατρίδας. Στην καλύτερη περίπτωση είναι σύμφωνοι «θεωρητικά» να παραδεχτούν ότι ο καπιταλισμός έχει πια ωριμάσει για τη μετατροπή του σε σοσιαλισμό αλλά για άμεση, ριζική αλλαγή όλης της δράσης του κόμματος στο πνεύμα της άμεσα επικείμενης σοσιαλιστικής επανάστασης, δε θέλουν ούτε να ακούσουν!

Ο λαός δεν είναι τάχα προετοιμασμένος γι' αυτό!

Αυτό όμως είναι ανακόλουθο μέχρι γελοίου. Είτε-είτε. Είτε δεν υπάρχει κανένας λόγος να διακηρύσσουμε την άμεση άρνηση της υπεράσπισης της χώρας -είτε οφείλουμε αμέσως ν' αναπτύξουμε, ή να αρχίσουμε να αναπτύσσουμε, συστηματική προπαγάνδα για άμεση πραγματοποίηση της σοσιαλιστικής επανάστασης. Με μια ορισμένη έννοια «ο λαός» βέβαια «δεν είναι προετοιμασμένος» ούτε για την άρνηση της υπεράσπισης της χώρας, ούτε για τη σοσιαλιστική επανάσταση, απ' αυτό όμως δεν έπεται ότι έχουμε το δικαίωμα να αναβάλλουμε δυο χρόνια τώρα -δυο χρόνια!- την έναρξη μιας τέτοιας συστηματικής προετοιμασίας!

Δεύτερο. Τι αντιπαρατίθεται στην πολιτική της υπεράσπισης της πατρίδας και της εμφύλιας ειρήνης; Ο επαναστατικός αγώνας ενάντια στον πόλεμο, οι «επαναστατικές μαζικές εκδηλώσεις», όπως έγιναν αποδεκτές από την απόφαση του κομματικού συνεδρίου

του Άαραου του 1915. Η απόφαση αυτή είναι, αναμφίβολα, θαυμάσια αλλά... αλλά η ιστορία του κόμματος από τον καιρό αυτού του κομματικού συνεδρίου, η *πραγματική* πολιτική του κόμματος αποδεικνύουν ότι έμεινε απόφαση στα χαρτιά!

Ποιος είναι ο σκοπός της επαναστατικής μαζικής πάλης; Το κόμμα επίσημα δεν έχει πει τίποτε σχετικά μ' αυτό μα και γενικά δε μιλάνε γι' αυτό το πράγμα. Ή τον θεωρούν αυτονόητο ή αναγνωρίζουν ανοιχτά ότι ο σκοπός αυτός είναι ο «σοσιαλισμός». Στον καπιταλισμό (ή ιμπεριαλισμό) αντιπαραθέτουν το σοσιαλισμό.

Μα αυτό ακριβώς είναι σε ανώτατο βαθμό (θεωρητικά) μη λογικό και πρακτικά χωρίς περιεχόμενο. Δεν είναι λογικό επειδή είναι πάρα πολύ γενικό, πάρα πολύ αόριστο. Ο «σοσιαλισμός» γενικά, ως σκοπός, σε αντιπαράθεση προς τον καπιταλισμό (ή ιμπεριαλισμό), αναγνωρίζεται σήμερα όχι μόνο από τους καουτσκιστές και τους σοσιαλσοβινιστές αλλά και από πολλούς αστούς κοινωνικούς πολιτικούς.

Τώρα όμως δεν πρόκειται για τη γενική αντιπαράθεση δυο κοινωνικών συστημάτων αλλά για το *συγκεκριμένο* σκοπό της *συγκεκριμένης* «επαναστατικής μαζικής πάλης» ενάντια σ' ένα *συγκεκριμένο* κακό, δηλαδή ενάντια στη *σημερινή* ακρίβεια, στο *σημερινό* κίνδυνο πολέμου ή στον *τωρινό* πόλεμο.

Όλη η II Διεθνής στα 1889-1914 αντιπαρέθετε το σοσιαλισμό γενικά στον καπιταλισμό και ακριβώς λόγω αυτής της πολύ γενικής «γενίκευσης» χρεοκόπησε. Αγνοούσε ίσα-ίσα το ειδικό κακό της εποχής της, που ο Φρ. Ένγκελς εδώ και 30 σχεδόν χρόνια, στις 10 Γενάρη 1887, το χαρακτήρισε με τα παρακάτω λόγια:

«...Μέσα στο ίδιο το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα, συμπεριλαμβάνοντας εδώ και την κοινοβουλευτική ομάδα του Ράιχσταγκ, εμφιλοχωρεί ένα ορισμένο είδος μικροαστικού σοσιαλισμού. Αυτός εκφράζεται εκεί με μια τέτοια μορφή που, ενώ οι βασικές απόψεις του σύγχρονου σοσιαλισμού και το αίτημα της μετατροπής όλων των

μέσων παραγωγής σε κοινωνική ιδιοκτησία αναγνωρίζονται για σωστές, η πραγματοποίηση τους όμως θεωρείται δυνατή μόνο σ' ένα απομακρυσμένο, πρακτικά ακαθόριστο, μέλλον, Μ' αυτόν τον τρόπο το καθήκον της σημερινής περιόδου καθορίζεται μόνο ως δουλειά απλού κοινωνικού μπαλώματος...» (Για το ζήτημα της κατοικίας. Πρόλογος.)

Συγκεκριμένος σκοπός της «επαναστατικής μαζικής πάλης» μπορεί να είναι μόνο τα συγκεκριμένα μέτρα της σοσιαλιστικής επανάστασης και όχι ο «σοσιαλισμός» γενικά. Όταν όμως προτείνεται να οριστούν με ακρίβεια τα συγκεκριμένα αυτά μέτρα -όπως έκαναν οι Ολλανδοί σύντροφοι στο πρόγραμμά τους, που δημοσιεύτηκε στο Δελτίο της Διεθνούς Σοσιαλιστικής Επιτροπής, αριθ. φύλ. 3 (Βέρνη, 29 Φλεβάρη 1916): Ακύρωση των δημόσιων χρεών, απαλλοτρίωση των τραπεζών, απαλλοτρίωση όλων των μεγάλων επιχειρήσεων- αν προτείνεται να μπουν αυτά τα εντελώς συγκεκριμένα μέτρα σε επίσημη απόφαση του κόμματος και να εξηγούνται συστηματικά με την πιο εκλαϊκευτική μορφή μέσω της καθημερινής κομματικής προπαγάνδας και ζύμωσης στις συνελεύσεις, στις αγορεύσεις στο Κοινοβούλιο, στις προτάσεις νόμων -τότε έχουμε ξανά την ίδια παρελκυστική ή μασημένη πέρα για πέρα σοφιστική απάντηση, ότι ο λαός, λέει, είναι ακόμη απροετοίμαστος γι' αυτό κτλ.!

Μα το ζήτημα είναι ακριβώς ότι τώρα κιόλας πρέπει ν' αρχίσουμε αυτήν την προετοιμασία και να την πραγματοποιήσουμε απaréγκλιτα!

Τρίτο. Το κόμμα «έχει αναγνωρίσει» την επαναστατική μαζική πάλη. Θαυμάσια. Είναι όμως το κόμμα ικανό να εκπληρώσει κάτι παρόμοιο; Ετοιμάζεται γι' αυτό το πράγμα; Μελετάει αυτά τα ζητήματα, συγκεντρώνει το αντίστοιχο υλικό, δημιουργεί τα αντίστοιχα όργανα και οργανώσεις, συζητάει μέσα στο λαό, μαζί με το λαό τα αντίστοιχα ζητήματα;

Κάθε άλλο! Το κόμμα επίμονα παραμένει ολοκληρωτικά και στο ακέραιο στην παλιά του, αποκλειστικά κοινοβουλευτική, αποκλειστικά τρέιντ-γιουνιονιστική, αποκλειστικά ρεφορμιστική,

αποκλειστικά νόμιμη τροχιά. Το κόμμα παραμένει ενσυνείδητα ανίκανο να συμβάλλει στον επαναστατικό μαζικό αγώνα και να τον καθοδηγήσει, ενσυνείδητα δεν προετοιμάζεται καθόλου γι' αυτό. Κυριαρχεί η προηγούμενη ρουτίνα και τα «νέα» λόγια (άρνηση της υπεράσπισης της πατρίδας, επαναστατική μαζική πάλη) παραμένουν μόνο λόγια! Και οι αριστεροί δεν έχουν επίγνωση αυτού του πράγματος και δε συγκεντρώνουν συστηματικά, επίμονα τις δυνάμεις τους παντού, σε όλους τους τομείς της κομματικής δουλειάς για να καταπολεμήσουν αυτό το κακό.

Δεν μπορούμε να μη σηκώσουμε τους ώμους διαβάζοντας, λόγου χάρη, την ακόλουθη φράση (την τελευταία φράση) στις θέσεις του Γκριμ πάνω στο ζήτημα του πολέμου:

«Τα όργανα του κόμματος μαζί με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις της χώρας πρέπει σ' αυτήν την περίπτωση (δηλαδή καλώντας σε περίπτωση κινδύνου πολέμου τους σιδηροδρομικούς να κηρύξουν μαζική απεργία κτλ.) να πάρουν όλα τα απαραίτητα μέτρα.»

Οι θέσεις αυτές δημοσιεύτηκαν το καλοκαίρι αυτού του χρόνου και στις 16 Σεπτέμβρη 1916 στην *Schweizerische Metallarbeiter-Zeitung*, που έχει τις υπογραφές των συντακτών: Ο. Σνέεμπεργκερ και Κ. Ντιρ, μπορούσε να διαβάσει κανείς την ακόλουθη φράση (παρά λίγο θα έλεγα: Την ακόλουθη επίσημη απάντηση στις θέσεις ή στους ευσεβείς πόθους του Γκριμ):

«...Είναι πολύ άνοστη ... η φράση ‘‘ο εργάτης δεν έχει πατρίδα’’, τη στιγμή που οι εργάτες όλης της Ευρώπης, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, στέκουν εδώ και δυο ήδη χρόνια πλάι-πλάι με την αστική τάξη στο πεδίο της μάχης, ενάντια στους ‘‘εχθρούς’’ της πατρίδας τους, ενώ εκείνοι που έμειναν στο σπίτι θέλουν ‘‘να αντέξουν’’ παρά την ανέχεια και τις στερήσεις. Σε περίπτωση ξενικής επιδρομής θα βλέπαμε, αναμφίβολα, την ίδια εικόνα και στην Ελβετία!!!»

Δεν είναι μήπως «καουτοκιστική» πολιτική, πολιτική ανίσχυρων φράσεων, αριστερών ρητορειών και οπορτουνιστικής πρακτικής όταν, από τη μια μεριά, προτείνουν αποφάσεις που λένε ότι το

κόμμα πρέπει «μαζί με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις» να καλεί σε επαναστατικές μαζικές απεργίες, ενώ από την άλλη δεν κάνουν κανένα αγώνα ενάντια στην γκριτλιανή, δηλαδή τη σοσιαλπατριωτική, ρεφορμιστική, αποκλειστικά λεγκαλιστική, κατεύθυνση και τους οπαδούς της στο κόμμα και στα συνδικάτα;

Σημαίνει άραγε αυτό «διαπαιδαγώγηση» των μαζών ή αποσύνθεση τους και υπόσκαψη του ηθικού τους, όταν δε λένε και δεν αποδεικνύουν σ' αυτές καθημερινά πως οι «καθοδηγητές» σύντροφοι, Ο. Σνέεμπεργκερ, Κ. Ντιρ, Π. Πφλίγκερ, Χ. Γκρόιλιχ, Χούμπερ και πολλοί άλλοι, συμμερίζονται ακριβώς τις ίδιες σοσιαλπατριωτικές αντιλήψεις και ακολουθούν ακριβώς την ίδια σοσιαλπατριωτική πολιτική, όπως αυτή που ο Γκριμ ξεσκεπάζει και μαστιγώνει τόσο «γενναία»... όταν πρόκειται για Γερμανούς της Γερμανίας και όχι για Ελβετούς; Να βρίζεις τους ξένους, να καλύπτεις τους «δικούς σου» «συμπολίτες»... είναι μήπως αυτό «διεθνιστικό»; Είναι μήπως αυτό «δημοκρατικό»;

Ο Χέρμαν Γκρόιλιχ περιέγραψε με τα παρακάτω λόγια την κατάσταση των Ελβετών εργατών, την κρίση του ελβετικού σοσιαλισμού, καθώς επίσης και την ουσία της γκριτλιανής πολιτικής μέσα στο Σοσιαλιστικό Κόμμα:

«...Το βιοτικό επίπεδο έχει ανέβει πολύ λίγο και μόνο για τα πάνω στρώματα (ακούστε, ακούστε!) του προλεταριάτου. Η μάζα των εργατών ζει όπως και πρώτα στην ανέχεια, τις έγνοιες και τις στερήσεις. Γι' αυτό από καιρό σε καιρό γεννιέται η αμφιβολία αν είναι σωστός ο δρόμος που βαδίζαμε ως τώρα. Οι κριτικοί αναζητούν καινούργιους δρόμους και στηρίζουν ιδιαίτερες ελπίδες σε μια αποφασιστικότερη δράση. Προς αυτήν την κατεύθυνση γίνονται προσπάθειες που κατά κανόνα (;) δεν πετυχαίνουν (;;;) και προκαλούν με νέα δύναμη την επιστροφή στην παλιά τακτική» (δεν είναι άραγε και δω η επιθυμία μητέρα της ιδέας;)... «Και να που ξέσπασε ο παγκόσμιος πόλεμος... Η εξαιρετική πτώση του βιοτικού επιπέδου, που φτάνει ως την ένδεια, σε στρώματα που προηγούμενα έκαναν υποφερτή ακόμη ζωή, δυναμώνει την επαναστατική διάθεση» (ακούστε! ακούστε!)... «Πραγματικά η καθοδήγηση του κόμματος δε στάθηκε στο ύψος των

καθηκόντων που έμπαιναν μπροστά του και αφηνόταν (;;;) πάρα πολύ να επηρεάζεται από τους θερμοκέφαλους (έτσι; έτσι;)... Η Κεντρική Επιτροπή της Γκριτλιανής Ένωσης αναλαμβάνει την εφαρμογή μιας ‘‘πρακτικής εθνικής πολιτικής’’, που θέλει να την εφαρμόσει έξω από το κόμμα... Γιατί δεν το έκανε αυτό μέσα στο κόμμα;» (ακούστε! ακούστε!). «Γιατί άφηνε σχεδόν πάντα εμένα να διεξάγω την πάλη κατά των υπερριζοσπαστών;» («Ανοιχτό γράμμα προς την Γκριτλιανή Ένωση του Γκέτινγκεν», 26 Σεπτέμβρη 1916).

Αυτά λέει ο Γκρόιλιχ. Όστε το πράγμα δεν είναι καθόλου έτσι, ότι τάχα μερικοί «κακόβουλοι ξένοι» (όπως σκέπτονται ενδόμυχα ή υπαινίσσονται στον Τύπο οι γκριτλιανοί του κόμματος και όπως το δηλώνουν ανοιχτά οι έξω από το κόμμα γκριτλιανοί) θέλουν μέσα στον παροξυσμό της προσωπικής τους ανυπομονησίας να μπάσουν την επαναστατικότητα στο εργατικό κίνημα που το βλέπουν «με ματογυάλια ξένων». Όχι. Όχι, κανένας άλλος από τον Χέρμαν Γκρόιλιχ -που ο πολιτικός του ρόλος στην πραγματικότητα ισοδυναμεί με το ρόλο αστού υπουργού Εργασίας σε μια μικρή ρεπουμπλικανική δημοκρατία- μας πληροφορεί ότι μόνο στα πάνω στρώματα των εργατών υπάρχει κάποια βελτίωση της κατάστασης τους, ενώ η μάζα παραμένει στην ανέχεια και ότι το «δυνάμωμα της επαναστατικής διάθεσης» δεν προέρχεται από τους καταραμένους ξένους «υποκινητές» αλλά από την «εξαιρετική πτώση του βιοτικού επιπέδου».

Λοιπόν;

Λοιπόν, θα είναι απόλυτα σωστό αν πούμε:

Είτε ο ελβετικός λαός θα πεινάει, και μάλιστα κάθε βδομάδα και φρικτότερα, και θα υπόκειται κάθε μέρα στον κίνδυνο να συρθεί στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο, δηλαδή να σκοτωθεί για τα συμφέροντα των καπιταλιστών, είτε θ’ ακολουθήσει τη συμβουλή της καλύτερης μερίδας του προλεταριάτου του, θα συγκεντρώσει όλες τις δυνάμεις του και θα πραγματοποιήσει τη σοσιαλιστική επανάσταση.

Σοσιαλιστική επανάσταση; Ουτοπία! «Μακρινή, πρακτικά απροσδιόριστη» δυνατότητα!...

Αυτό δεν είναι καθόλου μεγαλύτερη ουτοπία απ' ό,τι η άρνηση της υπεράσπισης της πατρίδας σ' αυτόν τον πόλεμο ή ο επαναστατικός μαζικός αγώνας ενάντια σ' αυτόν τον πόλεμο. Δεν πρέπει να ζαλιζόμαστε από τις λέξεις και δεν πρέπει να αφήνουμε τον εαυτό μας να τρομοκρατηθεί από τις λέξεις. Ο καθένας σχεδόν είναι έτοιμος να αναγνωρίσει την ανάγκη της επαναστατικής πάλης ενάντια στον πόλεμο αλλά ας σκεφτούν το μέγεθος του καθήκοντος -να μπει τέρμα σ' αυτόν τον πόλεμο με την επανάσταση! Όχι, αυτό δεν είναι ουτοπία. Η επανάσταση αναπτύσσεται σε όλες τις χώρες και τώρα το ζήτημα δεν μπαίνει έτσι: Να εξακολουθήσουμε να ζούμε ήσυχα και υποφερτά ή να ριχτούμε σ' έναν τυχοδιωκτισμό. Αντίθετα, το ζήτημα μπαίνει τώρα έτσι: Να πεινάμε και να τραβάμε στο μακελειό για τα συμφέροντα άλλων, για ξένα συμφέροντα, ή να προσφέρουμε μεγάλες θυσίες για το σοσιαλισμό, για τα συμφέροντα των 9/10 της ανθρωπότητας.

Η σοσιαλιστική επανάσταση είναι τάχα ουτοπία! Μα ο ελβετικός λαός, δόξα το θεό, δεν έχει «αυτοτελή» ή «ανεξάρτητη» γλώσσα αλλά μιλάει τρεις διεθνείς γλώσσες που μιλιούνται στα γειτονικά εμπόλεμα κράτη. Έτσι δεν είναι καθόλου παράξενο ότι ο ελβετικός λαός ξέρει καλά το τι γίνεται σ' αυτά τα κράτη. Στη Γερμανία έχουν φτάσει ως την καθοδήγηση της οικονομικής ζωής 66 εκατομμυρίων ανθρώπων από ένα μόνο κέντρο, ως την οργάνωση από μέρους ενός κέντρου της εθνικής οικονομίας 66 εκατομμυρίων ανθρώπων, έχουν επιβληθεί μέγιστες θυσίες στη συντριπτική πλειοψηφία του λαού· και όλα αυτά για να μπορούν «οι 30.000 προνομιούχοι» να τσεπώνουν δισεκατομμύρια πολεμικά κέρδη και να σκοτώνονται εκατομμύρια άνθρωποι στο μακελειό προς όφελος αυτών των «ευγενέστατων και άριστων» εκπροσώπων του έθνους. Και μπροστά σ' αυτά τα γεγονότα, σ' αυτήν την πείρα μπορεί ποτέ να θεωρηθεί «ουτοπία» το ότι ένας μικρός λαός, που δεν έχει ούτε μοναρχία, ούτε γιούνκερ, που βρίσκεται σε μια πολύ ψηλή βαθμίδα καπιταλισμού, που είναι οργανωμένος

σε διάφορες ενώσεις, ίσως καλύτερα απ' ό,τι σ' όλες τις άλλες καπιταλιστικές χώρες -ότι ένας τέτοιος λαός, για να σωθεί από την πείνα και τον κίνδυνο πολέμου, θα κάνει το ίδιο πράγμα το οποίο έχει έμπρακτα δοκιμαστεί στη Γερμανία, με τη διαφορά βέβαια ότι στη Γερμανία σκοτώνουν και σακατεύουν εκατομμύρια ανθρώπους για να πλουτίζουν λίγοι, για να εξασφαλίζουν τη Βαγδάτη και να κατακτήσουν τα Βαλκάνια, ενώ στην Ελβετία πρέπει ν' απαλοτριωθούν το πολύ-πολύ 30.000 αστοί, δηλαδή όχι να οδηγηθούν στο χαμό αλλά να καταδικαστούν στη «φρικτή» μοίρα να παίρνουν «μόνο» 6-10 χιλιάδες φράγκα εισόδημα και το υπόλοιπο να είναι υποχρεωμένοι να το παραδίνουν στη σοσιαλιστική εργατική κυβέρνηση, για να προστατευτεί ο λαός από την πείνα και τον κίνδυνο πολέμου;

Μα οι μεγάλες Δυνάμεις δε θα ανεχθούν ποτέ μια σοσιαλιστική Ελβετία και τα πρώτα κιόλας φύτρα μιας σοσιαλιστικής επανάστασης στην Ελβετία θα συνθλίβουν κάτω από την κολοσσιαία υπεροχή δυνάμεων αυτών των κρατών!

Αυτό αναμφίβολα θα ήταν σωστό αν, πρώτο, θα ήταν δυνατή η απαρχή της επανάστασης στην Ελβετία χωρίς να προκαλέσει ένα ταξικό κίνημα αλληλεγγύης στις γειτονικές χώρες -δεύτερο, αν οι μεγάλες αυτές Δυνάμεις δε βρίσκονταν στο αδιέξοδο ενός «πολέμου εξάντλησης», που έχει

σχεδόν εξαντλήσει πια την υπομονή και των πιο υπομονετικών λαών. Και τη στιγμή αυτή μια στρατιωτική επέμβαση των μεγάλων Δυνάμεων, που είναι εχθρικές μεταξύ τους, δε θα αποτελούσε παρά τον πρόλογο στο ξέσπασμα της επανάστασης σ' όλη την Ευρώπη.

Νομίζετε, λοιπόν, ότι είμαι τόσο αφελής να πιστεύω ότι «με παραινέσεις» μπορούν να λυθούν ζητήματα όπως η σοσιαλιστική επανάσταση;

Όχι. Εγώ θέλω μόνο να δώσω ένα χτυπητό παράδειγμα κι αυτό μόνο σε ένα μερικό ζήτημα: Τι αλλαγή θα έπρεπε να συντελεστεί σε όλη την προπαγάνδα του κόμματος αν θέλαμε ν' αντιμετωπίσουμε πραγματικά στα σοβαρά το ζήτημα της άρνησης της υπεράσπισης

της πατρίδας! Αυτό είναι μόνο ένα χτυπητό παράδειγμα και μονάχα σχετικά μ' ένα μερικό ζήτημα -μεγαλύτερες αξιώσεις δεν έχω.

Θα ήταν εντελώς λαθεμένο να υποθέσει κανείς ότι για να διεξάγουμε, τάχα, άμεσο αγώνα για σοσιαλιστική επανάσταση θα μπορούσαμε ή θα οφείλαμε να εγκαταλείψουμε τον αγώνα για μεταρρυθμίσεις. Σε καμιά περίπτωση. Δεν μπορούμε να ξέρουμε πόσο γρήγορα θα κατορθώσουμε να σημειώσουμε επιτυχία, πόσο γρήγορα οι αντικειμενικές συνθήκες θα επιτρέψουν την έναρξη αυτής της επανάστασης. Πρέπει να υποστηρίζουμε κάθε βελτίωση, κάθε πραγματική βελτίωση και της οικονομικής και της πολιτικής κατάστασης των μαζών. Η διαφορά ανάμεσα σε μας και τους ρεφορμιστές (δηλαδή τους γκριτλιανούς στην Ελβετία) δε βρίσκεται στο ότι εμείς είμαστε κατά των μεταρρυθμίσεων, ενώ αυτοί είναι υπέρ. Κάθε άλλο. Αυτοί περιορίζονται στις μεταρρυθμίσεις και κατρακυλούν γι' αυτό, σύμφωνα με την εύστοχη έκφραση ενός (σπάνιου!) επαναστάτη συνεργάτη της *Schweizerische Metallarbeiter-Zeitung* (αρ. φύλ. 40), στο ρόλο απλών «νοσοκόμων του καπιταλισμού». Εμείς λέμε στους εργάτες: Ψηφίζετε για εκλογές με αναλογική κτλ., μην περιορίζετε όμως τη δράση σας σ' αυτό αλλά προωθείτε στην πρώτη γραμμή τη συστηματική διάδοση της ιδέας της άμεσης σοσιαλιστικής επανάστασης, ετοιμαστείτε γι' αυτήν και κάνετε τις αντίστοιχες ριζικές αλλαγές απ' άκρη σ' άκρη, σ' όλη την κομματική δράση. Οι συνθήκες της αστικής δημοκρατίας μας αναγκάζουν πολύ συχνά να πάρουμε τη μια ή την άλλη θέση απέναντι σ' ένα πλήθος μικρές και μικρότερες μεταρρυθμίσεις, ωστόσο πρέπει να ξέρουμε ή να μάθουμε να παίρνουμε θέση υπέρ των μεταρρυθμίσεων έτσι (με τέτοιο τρόπο) που -αν εκφραστούμε κάπως πιο απλουστευμένα για περισσότερη σαφήνεια- σε κάθε λόγο μισής ώρας 5 λεπτά να μιλάμε για μεταρρυθμίσεις και 25 λεπτά για την επερχόμενη επανάσταση.

Χωρίς ένα σκληρό επαναστατικό μαζικό αγώνα, που συνεπάγεται πολλές θυσίες, η σοσιαλιστική επανάσταση είναι αδύνατη. Θα ήταν όμως ασυνέπεια να παραδεχόμαστε την επαναστατική μαζική

πάλη και την τάση για άμεσο τερματισμό του πολέμου και ταυτόχρονα ν' αποκρούουμε την άμεση σοσιαλιστική επανάσταση! Η πρώτη χωρίς τη δεύτερη δε σημαίνει τίποτε, είναι μια κούφια λέξη.

Δε θα αποφύγουμε και μια σκληρή πάλη μέσα στο κόμμα. Θα ήταν όμως απλώς προσποίηση, υποκρισία, μικροαστική πολιτική στρουθοκαμήλου αν φανταζόμασταν ότι στο Ελβετικό Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα μπορεί γενικά να κυριαρχήσει «εσωτερική ειρήνη». Το ζήτημα δεν μπαίνει έτσι:

Η «εσωτερική ειρήνη» ή «εσωκομματική πάλη». Φτάνει να διαβάσει κανείς το προαναφερόμενο γράμμα του Χέρμαν Γκρόιλιχ και να εξετάσει τα γεγονότα που συνέβηκαν στο κόμμα στα τελευταία λίγα χρόνια, για να δει ότι η υπόθεση αυτή είναι πέρα για πέρα ψεύτικη.

Στην πραγματικότητα το ζήτημα τίθεται έτσι: *Η οι τωρινές σκεπασμένες μορφές εσωκομματικής πάλης, που ασκούν αποσυνθετική επίδραση στο ηθικό των μαζών, ή η ανοιχτή, η πάλη αρχών ανάμεσα στο διεθνιστικό-επαναστατικό ρεύμα και στην γκριτλιανή κατεύθυνση μέσα κι έξω από το κόμμα.*

Μια τέτοια «εσωτερική πάλη» -όπου ο Χ. Γκρόιλιχ επιτίθεται ενάντια στους «υπερριζοσπάστες» ή στους «θερμοκέφαλους», χωρίς να κατονομάζει συγκεκριμένα αυτά τα τέρατα και χωρίς να ορίζει με ακρίβεια την πολιτική τους, ενώ ο Ρ. Γκριμ δημοσιεύει στην *Berner Tagwacht* άρθρα εντελώς ακατανόητα για τα 99/100 των αναγνωστών, γεμάτα υπαινιγμούς, όπου περιλούνται με βρισιές «τα ματογυάλια των ξένων» ή «οι πραγματικοί υπόλογοι» των δυσάρεστων για τον Γκριμ σχεδίων αποδράσεων – μια τέτοια εσωτερική πάλη αποσυνθέτει το ηθικό των μαζών, που βλέπουν ή διαβλέπουν σ' αυτήν ένα είδος «ραδιουργιών ανάμεσα στους αρχηγούς» μην καταλαβαίνοντας στην ουσία περί τίνος πρόκειται.

Ένας τέτοιος, όμως, αγώνας όπου η γκριτλιανή κατεύθυνση μέσα στο κόμμα -κι αυτή είναι πολύ πιο σπουδαία και πολύ πιο επικίνδυνη από κείνη που βρίσκεται έξω από το κόμμα- θα

εξαναγκαστεί να αγωνίζεται ανοιχτά ενάντια στους αριστερούς και οι δυο κατευθύνσεις θα εμφανίζονται παντού με τις δικές τους ανεξάρτητες αντιλήψεις και με τη δική τους πολιτική, θα αγωνίζονται η μια κατά της άλλης από άποψη αρχών, αφήνοντας τη λύση των σπουδαίων ζητημάτων αρχών πραγματικά στη μάζα των κομματικών συντρόφων και όχι μόνο στους «αρχηγούς», ένας τέτοιος αγώνας είναι απαραίτητος και ωφέλιμος, αυτός διαπαιδαγωγεί τις μάζες στο πνεύμα της ανεξαρτησίας και της ικανότητας να εκπληρώσουν το κοσμοϊστορικό επαναστατικό τους καθήκον.

Γράφτηκε στα γερμανικά το Δεκέμβρη του 1916.

Πρωτοδημοσιεύτηκε το 1931 στη Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XVII.

Δημοσιεύεται σύμφωνα με το χειρόγραφο.

Μετάφραση από τα γερμανικά.

[Άπαντα, τόμ. 30 σελ. 213-222]

Σχετικά με την τοποθέτηση του ζητήματος της υπεράσπισης της πατρίδας

Η αστική τάξη και οι οπαδοί της στο εργατικό κίνημα, οι γκριτλιανοί, βάζουν συνήθως το ζήτημα έτσι: Ή καταρχήν αναγνωρίζουμε το χρέος της υπεράσπισης της πατρίδας ή αφήνουμε τη χώρα μας ανυπεράσπιστη.

Μια τέτοια θέση είναι ριζικά λαθεμένη.

Στην πραγματικότητα το ζήτημα τίθεται έτσι:

Ή θα σκοτωνόμαστε για τα συμφέροντα της ιμπεριαλιστικής αστικής τάξης ή θα προετοιμάζουμε συστηματικά την πλειοψηφία των εκμεταλλευομένων και τους εαυτούς μας, ώστε με μικρότερες θυσίες να πάρουμε τις τράπεζες, να απαλλοτριώσουμε την αστική τάξη, για να βάλουμε γενικά τέρμα και στην ακρίβεια και στους πολέμους.

* * *

Η πρώτη θέση του ζητήματος είναι πέρα για πέρα αστική κι όχι σοσιαλιστική. Σ' αυτή δεν παίρνεται υπόψη ότι ζούμε στην εποχή του ιμπεριαλισμού, ότι ο τωρινός πόλεμος είναι ιμπεριαλιστικός, ότι η Ελβετία σ' αυτόν τον πόλεμο, κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες, δε θα πολεμήσει ενάντια στον ιμπεριαλισμό αλλά θα είναι με το μέρος του ενός ή του άλλου συνασπισμού των ιμπεριαλιστικών Δυνάμεων, δηλαδή στην πράξη θα είναι τσιράκι των μεν ή των δε μεγάλων αρπακτικών Δυνάμεων, ότι την ελβετική αστική τάξη από καιρό πια τη συνδέουν χιλιάδες νήματα με τα ιμπεριαλιστικά συμφέροντα, αδιάφορο αν αυτό πραγματοποιείται διαμέσου του διχτιού των αμοιβαίων σχέσεων και της «αμοιβαίας συμμετοχής» ανάμεσα στις μεγάλες τράπεζες, είτε πρόκειται για εξαγωγή κεφαλαίου είτε για τη βιομηχανία που συνδέεται με τους περιηγητές και συντηρείται με τα λεφτά των ξένων εκατομμυριούχων είτε για την ξετσιπίωτη εκμετάλλευση των χωρίς δικαιώματα ξένων εργατών κτλ.

Κοντολογής έχουν ξεχαστεί όλες οι βασικές θέσεις του σοσιαλισμού, όλες οι σοσιαλιστικές ιδέες, εξωραίζεται ο αρπακτικός ιμπεριαλιστικός πόλεμος, η «δική μας» αστική τάξη ζωγραφίζεται με τη μορφή άκακου αμνού και οι ξεσκολισμένοι διευθυντές τραπεζών της σημερινής Ελβετίας με τη μορφή ηρωικών Γουλιέλμων Τέλων, ενώ κλείνονται ταυτόχρονα τα μάτια μπροστά στις μυστικές συνθήκες ανάμεσα στις ντόπιες και ξένες τράπεζες και τους διπλωμάτες.

Και όλο αυτό το απίθανο σύμφυρμα της αστικής ψευτιάς συγκαλύπτεται με μια ωραία «λαοφιλή» φράση που αποναρκώνει το λαό: «Υπεράσπιση της πατρίδας!»

Γράφτηκε στα γερμανικά το Δεκέμβρη του 1916.

Πρωτοδημοσιεύτηκε την 1η Αυγούστου 1929 στην εφημερίδα *Πράβντα*, αρ. φύλ. 174.

Δημοσιεύεται σύμφωνα με το χειρόγραφο

Μετάφραση από τα γερμανικά.

[Άπαντα, τόμ. 30, σελ. 223-224]

Πηγή:elaliberta.gr